

D.H. LAWRENCE
LADY
CHATTERLEY'İN
ÂŞIĞI

Çeviri: MERAM ARVAS

D.H. LAWRENCE
LADY
CHATTERLEY'İN
ÂŞIĞI

Lady Chatterley's Lover, D.H. Lawrence

Önsöz: © 2006, Doris Lessing

© 2012, Can Sanat Yayınları A.Ş.

Tüm hakları saklıdır. Tanıtım için yapılacak kısa alıntılar dışında yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir yolla çoğaltılamaz.

1. basım: 2012

2. basım: Ocak 2017, İstanbul

Bu kitabın 2. baskısı 1 000 adet yapılmıştır.

Yayına hazırlayan: Seçkin Selvi

Kapak uygulama: Utku Lomlu / Lom Creative (www.lom.com.tr)

Kapak baskı: Azra Matbaası

Litros Yolu 2. Matbaacılar Sitesi D Blok 3. Kat No: 3-2

Topkapı-Zeytinburnu, İstanbul

Sertifika No: 27857

İç baskı ve cilt: Yıldız Matbaa Mücellit

Davutpaşa Cad. Emintaş Kazım Dinçol San. Sit. No: 81/25-26

Topkapı-İstanbul

Sertifika No: 33837

ISBN 978-975-07-1569-3

CAN SANAT YAYINLARI

YAPIM VE DAĞITIM TİCARET VE SANAYİ A.Ş.

Hayriye Caddesi No: 2, 34430 Galatasaray, İstanbul

Telefon: (0212) 252 56 75 / 252 59 88 / 252 59 89 Faks: (0212) 252 72 33

canyayinlari.com/9789750715693

yayinevi@canyayinlari.com

Sertifika No: 31730

D.H. LAWRENCE
LADY
CHATTERLEY'İN
ÂŞIĞI

ROMAN

İngilizce aslından çeviren

Meram Arvas

♥can

D.H. Lawrence'ın Can Yayınları'ndaki diğer kitapları:

Oğullar ve Sevgililer, 1985

Bakire ile Çingene, 1990

Gökkuşuğı, 1990

Âşık Kadınlar, 2009

Ölen Adam, 2010

Atını Sürüp Giden Kadın, 2016

D.H. LAWRENCE, 1885'te İngiltere'de, Eastwood, Nottinghamshire' da doğdu. İlk romanı *The White Peacock* (Beyaz Tavuskuşu) 1911'de, ikinci romanı *Günahkâr Ruhlar* 1912'de basıldı. Yarı otobiyografik romanı *Oğullar ve Sevgililer* (1913) Lawrence'ın kendi yaşamöyküsünü, genç bir adamın annesiyle ilişkisi ve bu ilişkinin başka kadınlarla ilişkilerini nasıl etkilediğiyle ilgili güçlü bir psikanalitik incelemeye dönüştürüyordu. 1915'te yayımlanan *Gökkuşacağı*'nda, Brangwen ailesinin üç kuşak öyküsü aracılığıyla toplum ve ruhsal değişimi ele alınıyordu. Kitabın devamı niteliğindeki *Âşık Kadınlar* 1920'de yayımlandı. Onu yine aynı yıl 1920'de *Kayıp Kız*, 1926'da *Kanatlı Yılan*, 1928'de *Lady Chatterley'in Âşığı*, 1929'da *Ölen Adam*, 1930'da *Bakire ile Çingene* adlı romanlar izledi. Aynı zamanda çok iyi bir şair, öykü ve deneme yazarı olan D.H. Lawrence, özellikle romanlarıyla XX. yüzyıl İngiliz edebiyatının en etkili yazarlarından biri oldu. Lawrence, 1930'da Fransa'nın Vence kentinde öldü.

MERAM ARVAS, 1972'de Ankara'da doğdu. TED Ankara Koleji'ni bitirdikten sonra yüksek öğrenimini Hacettepe Üniversitesi İngiliz Dili ve Edebiyatı bölümünde tamamladı, yüksek lisansını Amerikan Dili ve Edebiyatı dalında yaptı. Ankara Üniversitesi, Bilgi Üniversitesi, Beykent Üniversitesi'nde öğretim üyesi olarak çalıştı. John Updike, John Fowles ve David Lodge'dan çevirileri yayımlandı.

Önsöz

Lady Chatterley, popüler hayal gücümüzde, perde gibi inen saçlarının ardına saklanmış, atına binmiş Coventry'ye giden çıplak Lady Godiva kadar canlı bir karakterdir. Ama Lady Godiva saflığın, doğruluğun kahramanıdır ve çoğu kişi ona göz ucuyla bakmaya bile utanır; oysa Lady Chatterley için her zaman bir kahkaha ya da kıs kıs gülme hazırdır: Lady Chatterley ile onun yontulmamış erkeği. Lawrence sayesinde, bir komedyenin kuru bekçilerinden bahsetmesi herkesi güldürmeye yeter, ama işin tuhafı, Lawrence cinselliği kutsal, dahası savaşın yol açtıklarından ve uygarlığımızın pisliklerinden kurtaracak bir şey olarak görürdü. "Cinselliğe çamur atmak," demişti bunu yapanları lanetlercesine; "çağımızın suçudur, çünkü ihtiyacımız olan şey bedene, cinselliğe yönelik sevecenliktir, ihtiyacımız olan sevecen bir düzüşmedir." Bu yolda yürüdü Lawrence, ama ne oldu? En azından popüler düzeyde, çamuru ve kıs kıs gülüşleri temsil etti.

Bir dolu romanın, yazıldıkları dönemle olan bağlantıları onlara bir şey katmaz. Gelişigüzel sıralayacak olursak, *Adsız Ülke*¹ zamansızdır; yazarının biyografisi kimsenin umurunda değildir. Aynı şekilde *Gizli Bahçe*² de. Romanlarından zevk alabilmek için Dickens'in özel hayatını bilmemiz şart mıdır gerçekten? Diğerleri, genelde polemığe yol açan romanlar, yalnızca içeriğiyle anlaşılabilirler ve *Lady Chatterley'in Aşığı* da bun-

1. Alain-Fournier, 1913. (Y.N.)

2. Frances Hodgson Burnett, 1911. (Y.N.)

lardan biridir. Bunu, özellikle de ateşli üçüncü versiyonunu önyargılı bir şekilde okumak, okuyucunun zihninde bütün bu ısrarcı izlenimin nereden çıktığı sorusunu uyandırır sadece, hele ki Lawrence'ın kitaplarını yazdığı dönemdeki samimiyetsiz toplumu hatırlamamızın kolay olmadığı günümüzde. Namusluluk taslayan, bastırılmış ve kendini beğenmiş bir toplumdu ve böyle bir ortamda edepsiz gülüşler kaçınılmazdı.

Lawrence, *Lady Chatterley'in Aşığı*'nın üç versiyonunu ölümünden önceki dört sene içinde yazmıştı. Bu, yeni bir bakış açısıyla düzeltme yapmaktan çok, onun yeni baştan yazma biçimiydi. Yeninin canlılığı, düzeltilmiş eskiden daha kıymetliydi. Üçüncü uyarılmanın en iyisi olduğu tartışmaya açıktır ve aksini düşünen çoktur; yine de burada sunulan ve Lawrence'ın arkasında durduğu bu üçüncü uyarılamadır. İçlerinde en duygulu, en ısrarcı ve kaçınılmaz olan budur; belki de Lawrence'ın cinsellik takıntısı olan yazar olarak anılmasının bir sebebi bu romanın yoğunluğudur.

Peki o zamanki koşullar neydi? Öncelikle Lawrence veremdi ve ölümü yaklaşıyordu, ama o, bizim deyişimizle, bunu reddediyordu; oysa hastalığı teşhis edilmişti ve zihninin bir yanıyla o da bu gerçeği biliyordu. Hep "ciğerleri zayıf" bir adamdı; o günlerde üstü kapalı bir şekilde verem demenin yolu buydu. Gençliğinde zatürree, bronşit, soğuk algınlığı ve öksürüğün her türlüşünden çekmişti. 1918-1919 senesindeki büyük grip salgınından da kaçmamıştı. Ama o verem olduğunu hiç kabul etmez, sürekli bronşlarından, soğuk algınlığından, öksürüğünden ve üşüttüğünden bahsederdi, verem haricindeki her şeyden. Bu, gerçeğe, özellikle de fiziksel meselelerde, aydınlık düşünmeye ve konuşmaya değer veren bir adam için tuhaf kaçıyordu.

Lady Chatterley'in Aşığı'ndan önce cinsel savaşı olarak nam yapmıştı zaten. Romanları ve hikâyeleri yasaklanmış, bunlara el konulmuştu ve bu da pek çok skandala yol açmıştı. Bazen kızgınlıktan çok üzüntüyle eleştiriliyordu –bunca yetenek, bu kadar kabalığa bulanmış– ona ve eserlerine yönelik edebi eleştirilerin tonu genelde buydu. *Aşık Kadınlar* insanları şoka uğratmıştı zaten. Sürekli bir mücadele içindeydi Lawrence, kâh savunmada, kâh atakta, kimi zaman da diğerlerinin koruması altındaydı.

Veremin ruh hali vardı üzerinde; aşırı hassastı, çabuk heyecanlanıyordu. Bu hastalıktan mustarip olanlar çok asabi olur, duygu patlamaları yaşarlar sıklıkla. Fazla zamanları kalmadığını bilirler. Her hırıltılı nefes, her öksürük kendi ölümlerini hatırlatır onlara. Lawrence son yıllarında, aralıksız öksürmeleri yüzünden otellerden bile atılmıştı; kalacağı yerleri özenle seçmesi gerekiyordu. Genç bir adamken, “zayıf ciğerlerine” rağmen bedeniyle gurur duyardı. İlk romanları, özellikle de *The White Peacock*¹, arkadaşlarıyla birlikte, her türlü kuşa, hayvana, böceğe ve bitkiye meraklı taşradaki genç adamı yansıtır. John Clare’in şu sözlerine o da eşlik ederdi mutlaka: “Vahşi şeyleri delice seviyorum.” Genç Lawrence John Clare ile aynı kafadaydı.

Bu bedeniyle gurur duyan, “ciğerleri zayıf” taşralı adam, çürüyen bedeni yüzünden kendinden nefret eden bir adama dönüştü.

Bu hasta adam, *Lady Chatterley’in Aşığı*’nı yazıp dururken bir dolu kargaşa ve sıkıntılı duyguyla cebelleşti.

O sırada karısı Frieda’nın güçlü kuvvetli bir İtalyan’la ilişkisi vardı ve Lawrence da bunu biliyordu. Öyle ince düşünceli bir kadın olmadığından, buluşmalarını gizlemek için fazla çaba sarf etmezdi. Hiçbir şekilde Lawrence’ın duygularını hesaba katmadı. Lawrence’ın 1926’dan beri iktidarsız olduğunu da arkadaşlarına söylemiş olmalı. Verem hastalığı birbirine zıt iki insafsız duruma yol açar: İnsanın hem cinsel iştahını ve ateşli hayallerini artırır, hem de iktidarsız yapar.

İkisinin cinsel hayatında kavga gürültü eksik olmazdı; herkes bilirdi. Arkadaşları, misafirleri ve Lawrence’ın, cazibelerine kapıldığı tutkun yardımcıları, onların aşklarının ve sevişmelerinin safhaları hakkında hem düzyazıyla hem de dizelerle bilgilendirilirdi; Lawrence her şeyi yazardı, ne düşündüğünü, ne yaptığını, daima arkadaşlarına mektupla ya da konuşarak anlatırdı. Frieda, kız kardeşlerine, eski sevgililerine, arkadaşlarına Lawrence’ın cinselliğini şikâyet ederdi. Kendisini tatmin edemediğini, onun daha çok bir eşcinsel olduğunu anlatırdı. Frieda pek çok sevgilisi olan ve daha da olacak olan bir kadındı; cinsellik konusunda hayli bilgili ve cesurdu. İlk buluşmala-

1. (İng.) Beyaz Tavuskuşu (1911).

rında Lawrence'ı yatağa atması birkaç dakikasını almıştı. Kadının bütün bu kaba saba ve uzman hallerine rağmen, Lawrence mistik sayılabilecek kimi fikirlerini sürdürdü. Sevişmede aslo-
lanın aynı anda orgazm olmak olduğunu düşündü hep. "Bu sefer aynı anda geldik" ya da bu anlama gelen sözler pek çok hikâyesinde geçer. *Lady Chatterley'in Âşığı*'nda ortaya koyduğu gibi, kimi fantezileri romantik bir oğlaninkileri andırır. Cinsel açıdan o kadar cahil bir dönemdi ki bu, günümüzde bunu ayırt etmek, daha doğrusu anlamak zordur. Lawrence klitorisi bilmiyordu, buna "gaga" diyordu. "Özellikle tecrübeli fahişelerde olduğu gibi" sürtünüp parçalayan bir gaga. Lawrence'a göre klitoris, erkeğe karşı kullanılan bir silahtı. Klitorisle ilgili böylesine bir cehalet yaygındı. Cinsellik kılavuzlarında şöyle bir değinilecekti buna, hatta belki de hiç bahsedilmeyecekti. Savaşta genç bir havacının bana, ortak arkadaşımız olan bir kızla ilgili bir şeyler söylediğini hatırlıyorum; "Böyle tavşan ayağı gibi bir şey, tüylü ve orasıyla oynamaktan hoşlanıyorum, o da hoşlanıyor bundan," diye itiraf etmişti. Yani insanın bir şeyden zevk alması için onu bilmesi gerekmiyor. Bense klitorisi, varlığını ve işlevini değilse de bunun aşk sözlüğünün önemli bir parçası olduğunu, Balzac'tan öğrenmiştim. Lawrence "G" noktasıyla ilgili her şeyi biliyordu, ama muhtemelen bu terimi duymamıştı hiç ve bunun yerini tayin edip buna bir isim vermeyi iğrenç bulacaktı. Kendisinin klitoris hakkında söyledikleri ne kadar cahilceyse, vajinal orgazm için dedikleri de (bilgiyi veren sevgililerinden biri olmalıydı), bir o kadar doğrudu. Ama burada duygusal bir savaş söz konusu: Frieda, Lawrence'ın çok erken boşaldığını söylerdi ve kendisi de, sinir bozucu klitorisinin yardımıyla zorla boşaldığından yakınırdı ona. Ama bu polemikli savaşta, yakınma zamanlarında söyledikleri, gelişme timsali cinsel başarının yanında fazla sayılmazdı.

Lawrence, anal seks keşfettiğinde durum en azından kendisi için biraz daha düzeldi; ama karısına takılmak için "bok torbası" demekten geri kalmadı.

Eğer *Lady Chatterley*'deki sevişmeler, şaşırtıcı ve hoşsa konuşmalar da, Lawrence'ın Taos'daki çiftliğinde dediği gibi bütün o ağız dalaşları ve dedikodularla fazlasıyla iticiydi. Lawrence romanları ve hikâyeleriyle bir yandan tüm dünyayı şoke edip irkiltirken, çiftliği ziyaret edenler buradaki şiddetten, ba-

zen de bütün o katıksız çirkefliklerden dolayı genellikle hayal kırıklığına uğruyor, hatta oradan uzaklaşıyorlardı. Ziyaretçiler Lawrence'ın, kötü davranışlarından dolayı Frieda'yı cezalandırdığını, ona yerleri sildirdiğini söylüyorlardı ve Frieda da onun sözünü dinliyor, bir yandan ağlayıp sızlansa da bundan oldukça keyif alıyordu. Lawrence Frieda'ya, Frieda da ona vuruyordu. Tüm bu tantana herkesin gözü önünde, bütün o yardımcıların, umut dolu gelecek sevdalılarının, davetli ve davetsiz misafirlerin ortasında gerçekleşiyordu; öte yandan onun genç öğrencilerinden biri, yazılarından dolayı gazetelerde bir canavar gibi gösterilen bu adamın dünyanın en müthiş ev sahibi, müthiş bir konuşmacı –dinleyenleri büyülüyordu resmen– ve harika bir aşçı olduğunu söylüyordu. Çocuklara karşı çok iyiydi ve onlar da onu severdi. Bu deneyimler, pek çok açıdan çelişkili beklentiler, bir misafirin dediğine göre Lawrence'ın yaratma sürecindeki muammayı anlamasına yol açmıştı: Taos'da gördüklerini Lawrence'ın eserleriyle bağdaştıramamıştı hiç.

Duygusal yaşantılarında sıklıkla yaşanan tatsızlıklar ikisi için de önemli ya da önde gelen bir mesele değildi. Paylaştıkları derinlik, o sado mazoşist oyunlar ve kavgalardan daha ağır basıyordu. Lawrence Frieda'ya, onun daima hayatının temeli olduğunu ve onsuz bir hiç olduğunu söylerdi. Lawrence'ın ölümünden sonra birisi bunu kötü bir evlilik olarak görmesinden dolayı Frieda'ya yakınlık gösterdiğinde Frieda onun bu konuda hiçbir şey bilmediğini söyledi: Lawrence harikaydı ve birlikte herkesin yaşadığının çok ötesinde bir şey paylaşmışlardı.

Aralarındaki bağın bir sebebi hayat hakkında paylaştıkları düşüncelerdi. Bu önemliydi o zaman. Fikirler, yaşama dair tasarımlar insanları birbirine çeken ve onları anlayışsız ve barbar bir dünyaya karşı yoldaş eden şeylerdi. Bunlar olurken ben küçük-tüm daha, şimdi de çok tuhaf görünüyor. Birine rastlarsın ve hemen o an seni temsil eden kimlik özelliklerini, yani fikirlerini, inandığın şeyleri ve hangi büyük ideolojik tarafta olduğunu ortaya koyman gerekirdi. Lawrence'ın bütün arkadaşları, geçerliliği olan bazı idealler ve fikirler paylaşırdı. Onlar kendilerini barbarların hâkim olduğu bir dünyanın dışında kalan uygar insanlar olarak görürlerdi. Ortak cennetlerin planlarını yaparlardı ve yaşantıları evlilik, özgür aşk, arkadaşça evlilik ve her türlü cinsel çeşitleme üzerine kuruluydu ve bunlar sürekli tartışılırdı.

Frieda ve Lawrence itiraz eder, tartışır ve birlikte inanırlardı: *Gerçek* bir hayat uğruna mücadelede yoldaştlar ve bu asla sıradan sürünün yapabileceği bir şey değildi. Bir evliliğin gerçekliğinin bunun dışında kalanlara kapalı olduğu söylenir; Lawrence'ın evliliğinde olan da tam olarak buydu.

Görenleri şaşırtan evliliklerindeki rezillik değildi sadece; Lawrence'ın bazen hayvanlara karşı da zalim olduğu söyleniyordu. Küçük bir dişi köpeğe kızıştığı için vurmuş, kuluçkaya yatan bir tavuğu da "serinletmek maksadıyla" tepetaklak asmıştı. Cinselliğin öneminden bahsedip duran iktidarsız bir adamdı o; bunlarsa taş kalpli dişilerdi, sanki bir Bakkha evcil hayvan kılıfına girmişti ve Lawrence'ın onu cezalandırması gerekiyordu. Deliliğe kolayca kayabilecek biriydi, ama asıl mesele, ne kadar çelişkili bir durum olsa da, onun daima doğru tarafta kalması gerektiği idi. Hayvanların canını yakabilen bu adam, harika şiirler, unutulmaz hikâyeler yazıyordu; verem hastalığı üzerine Amerikalı göçmen görevlileriyle yaşadığı sorunlar yüzünden Taos'dan gönderildikten sonra, İtalya'da geçirdiği bir akşam, bunun çiftlikteki bir akşam olmasını ne kadar çok istediğini dile getirmişti. Eğer orada olsaydı ay ışığında dışarı çıkar, tavuklar kümeslerine kapatılmış mı, atlar görünür bir yerde mi ve siyah inek Susan, ağaçların arasındaki yerine gitmiş mi diye bakardı; Susan, ay ışığı oldu mu çok dolanırdı, çünkü dolunay huzursuz ederdi onu. Böyle zamanlarda çakalların gölgelerinin yonca tarlasının karşısından sinsice ilerlediğini hayal ederdi. Lawrence'ı, onlarla birlikte koşturan bir çakal olarak hayal etmek kolaydı; kendini basbayağı bu hayvanların içinde görüyordu.

Bu da bize feministleri çileden çıkartan hikâyeleri hatırlatır. *Tilki* bunlardan biridir ama ben öyle görmem bunu. Büyük grip salgınıyla sarsılmış, yiyecek ve sıcaktan yoksun, savaş sonrasındaki İngiltere'nin umutsuz, soğuk ve kabak tadı veren kasvetini hissettirir daha çok. İki genç kadının üzerine ve onların yaşam mücadelesine dikilmiş çokbilmiş gözleriyle, çimlerin arasında titreşen o kızıl tilki kimdir?

St. Mawr'da, atın o büyüdü öyküsünde kadın düşmanlığı olduğu söylenir, oysa burada asıl söz konusu olan, yeteri kadar erkek olmayan, hatta erkekle alakası olmayan erkeklerle ilgili şikâyetlerden kaynaklanan öfkedir; çünkü erkeklerin kadınsılığı Lawrence'ı hep rahatsız etmiştir. *St. Mawr* harika bir attır

ve erkektir, ama hiçbir atın olmadığı kadar mitik ve şeytani bir yaratıktır; bu ateş gibi kızgın aygır –eğer bu şeyin gücünü yok etmek durumunda kalırsak– Lawrence’ın aklından geçen isteklerin bir sızıntısıdır; zavallı Lawrence, ne kadar güçsüz ve zayıf. Bu at Pegasos gibi hafızada ve hayal gücünde yaşıyor, İskender’in Bukephalas’ı gibi, Camargue’nun, bataklıkların arasında rüya gibi yükselen beyaz atları gibi, Lascaux Mağarası’ndaki atlar ya da Akhilleus’un cennette doğmuş atı gibi. Ya da aynı sebepten, Lloyds Bank reklamındaki siyah at gibi – reklamcılar bize bir şey satmak istediklerinde atın o muhteşem görüntüsünü kullandıklarında ne yaptıklarını iyi biliyorlar.

St. Mawr tam bir erkek ve öyküdeki kadınlar onu, evcilleşmiş ve güçsüz dedikleri modern erkeklerle karşılaştırıyorlar.

Lawrence’ın kitabında baştan sona, erkeklerin yetersiz, güçsüz, taşaksız, erkeklikten uzak, çelimsiz olduğunu görürüz ve kadınlar hep “gerçek” bir erkek arayışındadır. *Aşık Kadınlar*’da, *St. Mawr*’da ve *The Captain’s Doll*’de¹ erkekler alay konusudur, onlarla dalga geçilir, kadınlar “gerçek” adam arayışına çıkarlar, kuru bekçileri, çingeneler, Hintli adamlar ararlar ve sürekli gaddarca dalga geçerler adamlarla.

Lawrence kadın düşmanı olarak gösterilir. Bu kuşkusuz en büyük ironilerden biridir. Onun yaptığı, kendi dönemindeki cinsellik savaşının tutanağını tutmaktır ve bunu ondan daha iyi yapan kimse yoktur. Onun erkek ve kadın karakterleri genelde kavgalıdır ya da *Uğurböceği*’nde olduğu gibi tuhaf bir manevi birlik içindir. “Kadınlar ve erkekler birbirlerini sevmezler” teması *Lady Chatterley’in Aşığı*’nda yeniden karşımıza çıkar. Cinsellik ve aşk arasındaki güç savaşını ondan daha iyi yazan olmamıştır. Ne büyük çelişki. Lawrence cinsel ilişkinin mekaniğiyle ilgili genelde anlamsız şeyler söylese de erkekler ve kadınlara dair derin bir kavrayışa sahiptir. Kadınla erkeğin güç oyunları söz konusu olduğunda yalnızca Proust onun kadar keskin görüşlü olabilmiştir ve bazen de komikliğiyle üstün gelmiştir ondan. Lawrence da komik olabilir aslında ama kesinlikle *Lady Chatterley’in Aşığı*’nda kalkışmamıştır buna, bu bir nevi vasiyetidir onun. Buna en çok yaklaştığı kısım şöyledir:

1. (İng.) Kaptanın Bebeği, 1923. (Ç.N.)

Aslında trajik bir çağ bizimkisi, bu yüzden onu trajik olarak görmeyi reddediyoruz.

Evet, bence buruk bir gülüş vardır burada.

Bana kalırsa genellikle gözden kaçan bu kısım romanın asıl temasını ortaya koyar.

Roman şu şekilde başlar:

Aslında trajik bir çağ bizimkisi, bu yüzden onu trajik bir şekilde görmeyi reddediyoruz. Büyük tufan kopmuş, yıkıntıların arasındayız şimdi, yeni yeni küçük yaşam alanları kurmaya, küçük küçük umutlar beslemeye başladık. Doğrusu zor iş; geleceğe uzanan düz bir yol yok şimdi, bunun yerine bir çember çiziyoruz ya da düşe kalka ilerliyoruz. Dünya başımıza yıkılmış olsa da yaşamak zorundayız.

Dünya başımıza yıkılmış. Birinci Dünya Savaşı, Lawrence'ın pek çok romanında olduğu gibi, bu romana da sızmış.

“Yıkıntıların arasındayız,” der Lawrence, tamamı cinsellikle ilgili olması beklenen, bizleri kurtaracak olan –şefkatli– bir cinsellik üzerine olan hikâyenin başında.

Temel ya da ana temanın belirgin olmaması sık görülen bir şeydir. Geçen gün radyoda, duyarlı, akıllı bir grup gencin *Sineklerin Tanrısı*'nı tartışmasını dinledim; Golding'in bunu neden yazdığına, bunu ortaya çıkaran sancıya kısaca değindiler bir ara. Golding, İkinci Dünya Savaşı'nın başladığı sırada romantik ve idealist bir yazardı –genelde tüm gençler gibi– ama insanların birbirlerine neler yapabileceğini görmüştü; hele Nazi ölüm kamplarında durum çığrından çıktığında yüreği sızlamıştı resmen. Bu olayların üzerine *Sineklerin Tanrısı*'nı yazdı. Barış içinde yaşayan çocuklar, bu korkunç olayların şokunu yüreklerinde ve zihinlerinde hissetmemiş olan insanlar romanı bir saat boyunca tartışıp bunun temelinde yatan deneyimden bahsetmeyebiliyor. Eğer William Golding'i tanısalar ve yaşadıklarını ondan dinleselerdi çok başka olurdu mutlaka.

Aynı şey *Lady Chatterley'in Âşığı* ve Birinci Dünya Savaşı için de geçerlidir.

Bir milletin, bir ülkenin ruhuna işleyen büyük felaketler insanların kâbuslarında yaşar ama bunların bilincine varılması

zaman alır; korkuyla kolay kolay başa çıkamaz insan. Yakın zamanda, İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra kendilerine neler olduğunu anlamaya çalışan ülkeler gördük; Almanya, Fransa gibi. Birinci Dünya Savaşı'nın siperlerinin dehşeti bir anda silinmiyor. Eski bir asker olan babam, eski askerlerin tabiriyle, "*The Great Unmentionable*"¹ ile dalga geçerdi hep; sivillerin savaş hakkında konuşmadaki isteksizliğidir bu. Birinci Dünya Savaşı'nın toplumsal bilince yerleşmesi yıllar aldı; bu sırada bu tarih olup gitti, babaların ve dedelerin hikâyesi sayıldı. 1920'lerde, Fransa'da, Belçika'da gencecik adamların cesetleri toprakta çürüyüp gitti ve savaşa dair konuşmalar güvenli bir şekilde anma törenlerine aktarıldı; böylelikle bu kâbusa yakın olanlar onları anmak zorunda kalacaktı. Lawrence'ın karısı Alman'dı ve onlar için vatanseverlik sadece iyi ya da kötü olamazdı.

Tüm bu korkulara karşı, çürüten bedenlere, siperlerdeki duyarsız katliamlara ve savaş sonrası yoksulluğa ve umutsuzluğa, bu tufana, "başımıza yıkılan dünya"ya karşı Lawrence terazinin diğer kefesine aşkı, sevecen bir sevişmeyi, birbirine âşık insanların sevecen bedenlerini koymayı önerdi; İngiltere, sevecen bir şekilde düzüşerek kurtulacaktı.

Lawrence, *Lady Chatterley'in Âşığı*'nın üçüncü uyarlamasının ardından, bütün o yaygaranın ve skandalın tam ortasında "Lady Chatterley'in Âşığı Üzerine"yi yazdı; bu bir çeşit geçmişe yalvarma, mevsimlerle, o büyük çarkla uyum içinde olduğumuz bir zamana geri dönme çağrısıdır. Yazdığı her şey gibi bu da ikna edicidir; bir tılsım gibi alıp götürür sizi ve zihninizdeki her türlü zayıf itirazı alt eder, bu büyü sayfalarca sürer, yeni bir hayata davet eder insanı, yeni bir çeşit evlilikte kök salar ve aptalca bir bilinçlilikle, hiç de kişisel olamaz bu ama güneş ve ay ile ahenk içinde olmalıdır. Temelde ve kalıcı anlamda fallik olmadığı sürece, evlilik evlilik değildir; ayların, yılların, onlarca yılın, yüzyılların ahengiyle, güneşle ve yeryüzündeki mevsimlerle, ay, yıldızlar ve gezegenlerle bağlantılı olmadığında bu iş olmaz. Kanlar birbirine uymadıkça evlilik evlilik değildir...

Eskiden, Platon'dan önce, "beyaz", soğuk ve asabi "şiişsel" cinsel ilişkidenden, bu kişisel seksten önce –ki biz modern insanla-

1. (İng.) Muhteşem Lafı Edilmezler. (Ç.N.)

rın seks lafından anladığı budur– başka türlü bir cinsellik vardı, kan bilgisinin cinselliği, çünkü erkekle kadın, bir araya gelen iki kanın uzantısıdır...

Ama bu kan laflarının zamanlaması kötüydü, çünkü çok geçmeden Naziler de kan lafını ağızlarına dolamaya başladı, ama tabii Lawrence ile karşılaştırıldığında çok daha düşük bir düzeydeydi bu.

Eğer İngiltere yeniden hayat bulacaksa... bu ancak yeni bir kan bağlantısı, yeni bir dokunuş ve yeni bir evlilikle mümkündür... Çünkü fallus, bir erkeğin içindeki o müthiş eski ilahî canlılığın ve dolaysız temasın simgesidir. ("Lady Chatterley'in Âşığı Üzerine")

Lawrence, seksin doğadaki ahengi yeniden bulması, bahara karşılık vermesi gerektiğini, Büyük Perhiz'in cimriliklerinden sonra yazdan faydalanması, karanlığın bastırmasıyla yakılan ateşin son ışığıyla titreşip kışın sönmesi gerektiğini söylerken... insanlar nasıl yitik doğal dünyaya söylenen bu ilahiye kayıtsız kalabilir? Ama dur bir dakika, minik zekâ susturulamayacak. Lawrence ta o zaman kanların farklı cinselliğini nereden biliyordu?

Her şeyi, doğal ahengi olmayan mekanik bir dünyaya kaptırdığımız için neden hâlâ bu kadar dövünüyor?

Dün gece denk geldi ve Guy Fawkes'in Londra'nın gece semalarına ışık saçan şenlik ateşlerini ve havai fişeklerini izledim; ateş, Guy Fawkes ve Hıristiyanlıktan uzun zaman önceki karanlık güçlere meydan okuyordu sanki. Güzel yaşlı Londra'nın dün gece bir düzüşme festivalinde olduğundan pek kuşku-muz yok ve bir dolu insanın biraz sarhoş olmasına bakılırsa bunun fallik ve karanlık bir durum olduğu söylenebilir. Bana kalırsa, atalarımızın o eski fallik düzüşme merakı, Lawrence'ın da dediği gibi, alkole epeyce şey borçludur. Nasıl olmasın ki? Festival demek pasta ve bira demek.

Lawrence'ın, ölümünden kısa bir süre önce yazdığı "Lady Chatterley'in Âşığı Üzerine" hayli hüznüldür, başımıza yıkılan dünyaya bir ağıttır ve adeta romanın hüznünü pekiştirir.

Connie ağır adımlarla eve, Wragby'ye döndü. "Eve!" İn-

sana bikkınlık veren o koca yer için fazla sıcak bir kelimeydi aslında bu. Zamanında, bu kelimenin hakkının verildiği günler de olmuştu. Ama artık bir hükmü yoktu bunun. Bütün önemli kelimeler, kendi kuşağı için, hükmünü kaybetmiş gibi geliyordu Connie'ye; aşk, neşe, mutluluk, ev, anne, baba, koca gibi önem taşıyan bütün o dinamik kelimeler şimdi yarı ölüydü sanki ve her geçen gün daha çok ölüyordu. Ev, yaşadığın yere deniyordu artık, aşk, uğruna hiçbir deliliğe kalkışmadığın bir durum, neşe, güzel bir çarliston demektir, mutluluk, diğer insanları kandırmak için, laf olsun diye kullandığın ikiyüzlü bir terim, baba kendi varlığından hoşnut bir bireydi, koca ise beraber yaşayıp gittiğin bir adam, manevi anlamda. Bu önemli kelimelerin sonuncusu, cinselliğe gelince, insanı bir an için canlandırdıktan sonra tam bir paçavraya dönüştüren bir heyecan için kullanılan bir kokteyl terimiydi sadece. Yıpranmış! Sanki adı bir kumaştan yapılıyordu artık insanlar ve çabucak yıpranıp dağılıveriyorlardı.

Kim yıpranmıştı? Kesinlikle Lawrence.

Hikâye, Constance'ın 1917'de askeriyeye evlenmesiyle başlar. Bundan altı ay sonra siperlerden çıkartılıp, "neredeyse paramparça bir halde" bir gemiye konarak eve gönderilir. Bel-den aşağısı felç olmuştur, "ömür boyu felçli."

Lawrence'a, Clifford Chatterley'in felç geçirmesinin –İngiltere ve modern yaşamın– bir metaforu olup olmadığı sorulduğunda olmadığını söyler, "olaylar böyle gelişti" der ve hikâyenin bu yönde devam ettiğini söyler ama bir yandan da belki de bu bir metaforu diye düşünür. Lawrence, Clifford'a çok ağır bir şekilde yüklendiği için endişeliydi. İnsan romanı okurken bazı anlar hakikaten Lawrence'ın bu zavallı kötürüme ne garezinin olduğunu düşünmeden edemez, sanki felç olmak bir suçmuş gibi. Bu garez kime ya da neyedir? "Ömür boyu" iktidarsız olan kimdi, kim paramparça olmuştu? –Evet, bu gerçekten iç içe geçmiş bir oyundur, olaylar ve durumlar birbiriyeye bağlantılıdır, ama diyelim ki Lawrence'ın harap bedeninin Clifford'inkine denk olduğu konusunda hemfikiriz, peki ya sonra? Clifford, o zavallı kötürüm, Lawrence tarafından o kadar hor görülür ki, adamın ne kadar cesur ve becerikli olduğunu ve hiçbir şey için değilse bile cesareti için takdir edilmesi

gerektiğini zor görürüz. Taos'daki çiftliğe ziyarete gidip orada Lawrence'ın evliliğini ve günlük hayatını gözlemleyen ve yaratma sürecinin bir muamma olduğu sonucuna varan öğrencisine kulak vermek en doğrusudur belki de.

Böylece Lawrence, iktidarsızlığını ve çürük bedenini Clifford'ın içine, karısının cinselliğini, dinç sevgilisine karşı olan duygularını –ve romanın gücü hakkında söylediğimiz, yani Lawrence'ın vasiyeti, İngiltere'ye çağrısı olarak gördüğü şeyi– İngiltere'nin kendini sevecen bir sevişme vasıtasıyla kurtaracağı fikrini ise Connie ile Mellors'un içine yerleştirdi.

Lady Chatterley'in Âşığı, aşka, bedene söylenen bir ilahidir. Evliliğe dair bundan daha ikna edici, daha propagandacı bir roman daha yazılmamıştır; buna göre derin sadakat, halkın genel ahlak kurallarından, verilmiş bir karardan ya da dinden değil, erkekle kadın arasındaki birlikten doğar ve bu da cinselliği sıradan, doğal bir eyleme dönüştürerek her türlü sadakatsizliği imkânsız kılar.

Sevgi dolu ve sadık bir evlilik İngiltere'yi, hepimizi kurtarır: Kanal'ın karşı yakasında çürüyen milyonlarca beden düşüncesine karşı, “tufan” a karşı, başımıza yıkılan dünyaya karşı, bir erkekle kadının arasına sevgi dolu sevişmeyi ve sıcak ilişkileri koyacağız; hatta iki erkek arasına da. Lawrence, erkekler arasında da “sevecen bir yakınlık”tan yanadır. Ama onun yazdığı dönemde, yaralı ya da ölü bir adamı tetkik etmek söz konusu olmadığı sürece boks ya da güreş dışında erkeklerin birbirlerine hiç dokunmadığını unutmayalım: İtalya'da ise erkekler el ele tutuşarak gezebilir, kimse de haklarında kötü düşünmez, ama İngiltere'de böyle bir şey kesinlikle olmaz. Şimdi erkekler birbirleriyle sarılıp kucaklaşıyorlar hep; hele sporcular, âşıklar gibi sarılıyor birbirlerine.

Ama Lawrence'ın cinselliğe ve aşka yakarma olarak gördüğü şey o kadar açık değildir. Elimizde kalan erkekle kadının hal-leridir; her ikisi de savaştan, başlarına gelen felaketten dolayı harap olmuş, fırtınanın ortasında öksüz kalmışlardır, hayatta kalma çabasıyla birbirlerinin kollarına sınırlar; peki Lawrence, sevgilisine mektup yazan Mellors'a ne söyler bu noktada?

Gerçekten korkuyorum. Etrafta Şeytan'ın varlığını hissediyorum, bizi yanına katmaya çalışıyor sanki. Aslında Şeytan

değil, Mammon¹ etrafta belki de; yalnızca para isteyen, yaşamdan nefret eden insanların bitmez tükenmez istekleri... Bizi kötü günler bekliyor. Bizi kötü günler bekliyor arkadaşlar, çok kötü günler! Her şey böyle giderse, bu endüstriyel yığınlar gelecekte ölüm ve yıkımdan başka bir şey göremeyecek. Bazen içimin eriyip suya dönüştüğü hissine kapılıyorum...

Doğru, onları kötü günler bekliyordu. Lawrence romanı, Birinci Dünya Savaşı'nın sona ermesinin ardından, on yıldan kısa bir sürede yazmıştı ve on yıl sonra İkinci Dünya Savaşı olacaktır. İtalya faşist gruplardan geçilmiyordu: Lawrence *Aaron's Rod*'da² onlardan bahseder. Nazi grupları da çok geçmeden Almanya sokaklarında boy gösterecekti. Ufukta Hitler Almanyası, krematoryumlar vardı ve ölüm kamplarının olduğu Stalin'in Rusyası da dolup taşıyordu. Dünyadaki tüm silah depoları harıl harıl işliyordu. İki savaş arasında sıkça kullanılan, şimdilerde unutulmuş bir tabir vardı –Ne tuhaf bir şey!– “cephaneciler”. Avrupa'daki tüm ülkelerin vatandaşları tarafından alaycı bir ifadeyle kullanılmıştı bu laf ve cephaneciler giderek şişmanlıyordu.

Şimdi, ikinci korkunç savaştan altmış küsur yıl sonra bizim perspektifimizle bakınca Birinci Dünya Savaşı'nda Hindistan'da askerlik yapmış olan Mellors ile savaştan kötürüm dönen bir kocası olan Constance Chatterley'in birbirlerine nasıl tutunduklarını görüyoruz; ardından, tüm dünyayı içine alan bir sonraki savaş; öte yandan büyük olasılıkla, ileride tarihçiler, ilk savaşın diğerinin altyapısını hazırladığını söyleyerek iki savaşı bir bütün olarak görecekerlerdi.

Çocukken bana küçük bir biblio vermişlerdi, sanırım Çin'dendi, bir yandan bakınca yaşlı bir adama benziyordu, hafifçe döndürdüğünde bir kız belirliyordu, bir daha döndürünce bir kuş görünüyordu, bir kez daha döndürünce ise geyik. İnsan hayret içinde, saatlerce oyalanabilirdi bununla; yaşlı adamdan kıza ya da kızdan kuşa nasıl geçildiğinin bir önemi yoktu. Akıllı bir

1. (Aramca) Zengin, zenginlik. İncil'de, dünyayı denetimi altına alan para kişileştirilmiştir. (Y.N.)

2. (İng.) Aaron'un Asası. (Y.N.)

usta her bir şekil düzgünce görünsün diye epey uğraşmıştı bununla. Geyiğe baktığın sırada, bibloyu parmaklarında hafifçe çevirdiğinde bile oluşan figür, geyikle yaşlı adamın karışımı değil, sadece bulanıklıktı. Mutlaka yaşlı adama, kıza, kuşa, geyiğe bakmak gerekiyordu ve o metamorfoz ânını yakalamak imkânsızdı. Bunu parmaklarında ne kadar ince bir şekilde çevirsen çevir asla yeterince hafif olmuyordu; her figür bizzat kendiydi ve ona baktığın sırada diğer hiçbir figür kesinlikle görünmüyordu.

Hepimiz yıllar önce okuduğumuz bir kitabı yıllar sonra yeniden okumayı denemiştik ve bu kitaptan bambaşka şeyler çıkarmışızdır.

Savaşın bu hikâyeyi nasıl gölgelediğini, âşıkları nasıl tehdit ettiğini gördüğümüz için aşk hikâyesi dokunaklılığını yitirmez belki, ama Lawrence'ın baştaki niyetine rağmen, ana tema olmaktan çıkar. Hayatları savaşla birlikte harap olmuş iki savunmasız insan birbirlerinin kollarına atılır ve bir dolu korkudan kaçıp kendilerine güvenli bir yer bulmaya çalışırlar; tıpkı orman yangınından kaçan küçük hayvanlar gibidirler, alev saçan kanatlar peşlerine düşmüştür, duman bulutları güneşi karartır.

Şimdi düşünüyorum da, bu şimdiye kadar yazılmış en sağlam savaş karşıtı romanlardan biri. Bunu ilk okuduğumda bunu nasıl görememişim bilmiyorum.

Connie, insan ruhunun önemli yasalarından birini belli belirsiz fark etmişti; duyarlı ruh, bedeni öldürmeyen ama buna bir darbe vuran bir şok yaşadığında, beden iyileşirken ruh da iyileşiyordu. Ama yalnızca görünüşte. Aslında yalnızca yeni edinilen alışkanlıkların işleyişiydi bu. Ruhundaki darbe giderek daha çok hissettiriyordu kendini, ruhunun her yanını kaplayana dek yavaş yavaş içine işleyen bir yara gibi. Tam iyileştiklerini ve her şeyi unuttuğunuzu sanırken bunun korkunç yan etkileriyle uğraşmak zorunda kalıyordunuz.

Bunu nasıl gözden kaçırmıştım ben? Ama yok kaçırmamıştım. Bunu okuyup düşündüğümü hatırlıyorum –Evet, babam bu haldeydi (annem de, ama bunu görmem yıllar almıştı benim) Ne kadar çok erkeğin ve kadının savaştan görünüşte zarar görmeden çıktığını, oysa içlerinin nasıl yaralı olduğunu ve iyileşmelerinin pek mümkün olmadığını şimdi şimdi fark

ediyoruz. Her yerde milyonlarca var bunlardan.

Bu ve benzeri kısımlara bir karşılık vermiştim ama genç bir kadındım ve yarattığı bütün skandal ve namla roman nihayet elime geçmişti. Londra kitapçılarından çıkıp Alman denizaltılarıyla kaplı denizi aşarak gelmişti. Sansürlü baskıydı tabii. Connie'nin yavru sülünleri avucuna almak için eğildiği sırada Mellors'un da yardım etmek için yanına eğildiği sahne, kadının gözlerinden akan yaşlar, koruda, Connie'nin yürüdüğü yerlerde yeni yeni canlanan muhteşem bahar manzaraları, sevecenliğe yakarma, dünyaya kafa tutan iki insan temasıyla ve o küçük kulübede buluşan âşıklerle sersemlemiş gibiydim.

O korkunç savaşın ortasındaydık; Mellors'un önceden dediği gibi, "Bizi kötü günler bekliyordu..." ve sonra o kötü günler geldi, çok kötüydü, tahminimizden çok daha kötüydü, bütün dünya sürüklendi buna... ve Hitler'in gaz odalarıyla, Stalin'in öldürdüğü milyonlarca insanı bilmiyorduk daha.

"Kara günler var önümüzde, hem bizim hem de diğerleri için," der Mellors. Mellors'un geleceğe dair karanlık hayalleri nefret ettiği sanayileşme dönemiyle gölgelenmişti zaten. Lawrence 1926'da İngiltere'ye gitti ve yeniden gençliğindeki manzaraları, "Beyaz Tavuskuşu", *Oğullar ve Sevgililer* ve bazı hikâyelerindeki koruları ve kırları gördü; hepsi değişmiş, yerle bir olmuştu. Gördüklerinin nefretini *Lady Chatterley'in Âşığı*'nda yansıtır.

Ama uykudayken bile huzursuz ve zalimdi dünya; vagonların ya da yoldan geçen koca bir kamyonun gürültüsüyle kıpırdanıyor, ocaklarda şimşek gibi çakan pembe ışıklarla parlıyordu. Demirin zalimliği, kömürün isisi ve tüm bunların işlemlerini sağlayan o bitmez tükenmez hırsla dolu demir ve kömür diyarıydı burası.

Kitapta sayfalarca buna benzer anlatım vardır. Şimdi göreceğimiz demir ve kömür değil, endüstriyel korku hayali; ama bu da bir o kadar güçlü.

Çünkü, insan dünyasının ölümüne mahkûm edildiğini hissedip kendini nasıl bir hasislik ve hayvanlıkla ölümüne terk ettiğini gördükçe – kolonilerin hiç de uzak olmadığını hissediyorum. Ay bile fazla uzak olmayacak o zaman, çünkü ora-

dayken bile geriye bakıp bütün o yıldızlar içinde, dünyanın ne kadar kirli, korkunç ve tatsız bir yer olduğunu –insanın pislettiği bu yeri– görebilir insan. O zaman safra yutmuş gibi hissederim kendimi; içimi allak bullak eder bu ve hiçbir yer kaçabileceğim kadar uzak olmaz o an. Ama geri döndüğüm vakit gene unuturum her şeyi. Oysa utanç verici bir şey bu; yani şu son yüzyılda insanoğluna yapılanlar; erkekler işçi böceklerle dönmüş, tüm erkekliği ve hayatı elinden almış. Elimde olsa, makineleri yeniden yeryüzünden siler, endüstri çağını tamamen sona erdirirdim, sanki uğursuz bir hataymış gibi. Ama bunu yapamadığım için ve hiç kimse de yapamayacağı için, sükûnetimi koruyup kendi hayatımı yaşamaya bakıyorum; böyle bir şey varsa tabii, pek sanmıyorum ya!

Lawrence’ın nefretinin niteliği, ülkesine olanlarla ilgiliydi ve bunun verdiği his bizlere benzer birini, Tolkien’i hatırlatmalıdır. Tolkien’in Cehennem tasvirlerinin kaynağının Birinci Dünya Savaşı olduğunu biliriz ve William Blake’in “karanlık, şeytani değirmenler”i *Yüzüklerin Efendisi*’ndekinden daha iyi bir şekilde anlatılmamıştır asla.

Lawrence’ın döneminde İngiltere, asırlardır süren tarım hayatına son vermişti, çünkü çiftlikler işçilerini yitirmişti, hepsi kasabalara gitmişti. Şairler nasıl bir dönemin başladığını biliyordu. Yeats şöyle der:¹

Güçlü mü güçlü bir çiftçi var
Ama yüreği ikiye bölünürdü
Yol aldığımız kasabayı
Görebilseydi eğer;

Lawrence’ın İngilteresi ise şöyledir:

Koru, yumurtaların, yeni yeni açan tomurcukların ve çiçeklerin gizemiyle dolu, akşam çisentisinde pek sessiz, dur-

1. W.B. Yeats, “The Happy Townland”, *Yeats’s Poems*, ed. A. Norman Jeffares (1989).

gun ve esrarlıydı. Bütün ağaçlar, korunun loşluğunda, sanki üstlerindeki kıyafetleri çıkarıp atmış gibi çıplak ve kapkara parlıyor, yeri kaplayan yeşilliklerse yeşil yeşil yanıyordu sanki.

İçinde yaşadığımız modern İngiltere, kendilerini kötü günlerin beklediğini bilen Tolkien ve diğer ileri görüşlü insanlar gibi, Lawrence'ın kalbini sızlatıyordu.

Clifford Chatterley, karısı Connie'ye şöyle der bir yerde:

“Bu insan yığını hep böyleydi ve hep de böyle olacak. Neron'un köleleriyle bizim madencilerimizin ya da Ford'daki araba işçilerinin arasındaki fark yok denecek kadar azdır.. Böyledir bu insan yığınları, hep aynıdır.”

Sonra da şöyle devam eder:

“Şimdi onlara yönelmemiz gereken şey kılıç değil, kırbaç. Bu insan yığını tarihin ilk çağlarından beri hep yönetilmiştir ve dünyanın sonuna kadar da böyle olması gerekir. Onların kendi kendilerini yönetebileceğini söylemek düpedüz ikiyüzlülük ve maskaralıktır.”

“Ama onları yönetebilir misin?” diye sordu Connie.

“Ben mi? Ah tabii!..”

Connie böyle bir ortamdan kaçıp Mellors'la yaşamak ister. “Ah Tanrım, insanın insana ettiğine bak! Baştaki adamların kendi ahbaplarına ettiğine bak!”

Burada konuşan Constance'tır ama Lawrence'ın düşüncelerini yansıttığını söylemek yanlış olmaz.

İnsanın insana yaptıklarını derin bir şekilde kavradığımız için bugün böyle şeyler okuyabiliyoruz. Bizlere kıyasla daha masumdu onlar. Bugün bize, diyelim dört milyon insanın despot bir hükümdar tarafından öldürüldüğü söylense, sarsılırız belki ama şaşırmayız. Öyle çok korku yaşadık ki hiçbir şey şaşırtamaz artık bizi. İkinci Dünya Savaşı bittiğinde gaz odalarıyla ilgili haberleri “kavrayamadık”, en başta anlamadık bir şey. Stalin'in öldürdüğü milyonlarca insanı “kavramak” çok daha uzun sürdü, hatta bazıları daha kavrayamadı bile. Bir bakıma “reddediyorlar” bunu.

KLASİKLER

Yayımlandığı günden itibaren çeşitli tartışmaların odak noktasında yer alan *Lady Chatterley'in Âşığı*, savaşta yaralanarak kötürüm kalan Clifford'ın genç karısı Constance ile kuru bekçisi Mellors arasındaki aşkı anlatır. Romanın, kadın ihaneti olarak önyargılı biçimde yorumlanmasına karşın, kocanın fiziksel kısıtlılığının yanı sıra, karısını duygusal açıdan da ihmal ettiği, hatta bir vâris sahibi olmak için kadını evlilik dışı gebeliğe bile yönlendirdiği görülür.

Eser, tutucu bir yaklaşımla müstehtecen damgası yemiştir de, aslında sorun, aristokrat bir kadınla işçi kesiminden bir erkeğin aşkını kabullenemeyen sınıf ayrımcılığına dayanır. Dahası, dönemin toplumsal ve siyasal yapısına da ışık tutan romanda egemen sınıfların emekçi kitlelere karşı ezici, aşağılayıcı ve dışlayıcı yaklaşımı yansıtınca kitaba cephe alınmıştır.

Roman yalnızca bedensel aşkın savunuculuğunu yapmaz. Lady Chatterley ile Mellors arasındaki ilişki yavaş yavaş gelişir ve fiziksel tutkunun yanı sıra, şefkat ve karşılıklı saygı temeline dayanır. Lawrence, aşkın şefkatle olan ilintisine o kadar önem verir ki, kitaba "Sevecenlik" adını vermeyi bile düşünmüştür.

Lady Chatterley'in Âşığı yüzünden yeteneğini zıyan etmiş bir porno yazarı gözüyle bakılan Lawrence, ölümünden sonra aklandı. E.M. Forster yazdığı bir yazıda onu "kuşağımızın hayal gücü en büyük romancısı" olarak tanımladı. Eleştirmen F.R. Leavis de, Lawrence'ın yapıtlarına İngiliz romanının kabul görmüş "büyük geleneği" içinde yer vererek edebî hakkının yenmesini önledi.

Kapak resmi: Gustav Klimt

☞ canyayinlari.com ✈ twitter.com/canyayinlari f facebook.com/canyayinevi

ISBN: 978-975-07-1569-3

9 789750 715693